

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД

Рев 2582/2018
26.02.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Јелене Боровац и Драгане Маринковић, чланова већа, у парници тужилаца АА, ББ, ВВ, свих из ..., ГГ из ..., ДД из ..., ЂЂ из ..., чији је заједнички пуномоћник Душан Ћурчин, адвокат из ..., против тужених Републике Србије, коју заступа Државно правобранилаштво – Одељење у Зрењанину и Града Панчева, кога заступа Градски правобранилац Града Панчева, ради накнаде због фактичке експропријације, одлучујући о ревизији тужилаца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1802/15 од 09.11.2017. године, у седници одржаној 26.02.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужилаца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1802/15 од 09.11.2017. године.

ОДБИЈА СЕ захтев друготуженог за накнаду трошкова одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 1802/15 од 09.11.2017. године, одбијена је као неоснована жалба тужилаца и потврђена је пресуда Вишег суда у Панчеву П 4/13 од 13.03.2015. године у ставовима првом и трећем изреке, а тужиоци су обавезани да туженом Граду Панчево солидарно накнаде трошкове другостепеног поступка од 120.958,00 динара. Том првостепеном пресудом, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужилаца у целисти, да им тужени на име накнаде за тржишну вредност одузетог земљишта по основу фактичке експропријације, а сразмерно њиховим сувласничким деловима исплате: АА износ од 67.603.137,43 динара, ББ и ВВ износе од по 67.560.364,17 динара, ЂЂ износ од 103.746.542,13 динара, ДД износ од 103.767.928,76 динара и ГГ износ од 413.929.241,30 динара, све са законском затезном каматом од дана подношења тужбе 02.09.2009. године. Ставом другим изреке, одбијен је приговор Града Панчева да је парница правноснажно пресуђена за тужиоца ГГ. Ставом трећим изреке, тужиоци су обавезани да солидарно плате трошкове парничног

поступка друготуженом у износу од 1.141.601,00 динара и првотуженој 84.430,00 динара.

Против наведене правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију, због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Друготужени је поднео одговор на ревизију, захтевајући накнаду трошкова састава овог одговора.

Испитујући правилност побијане пресуде у смислу члана 408. ЗПП („Сл. гласник РС“, бр.72/11, 55/14), који се у овом поступку примењује на основу члана 506. став 2. истог закона, Врховни касациони суд је нашао да ревизија тужилаца није основана.

Доношењем побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Нису учињене ни битне повреде из члана 374. став 1. у вези члана 8. ЗПП, у поступку пред другостепеним судом на које се ревизијом неосновано указује јер је чињенично стање оно које је утврђено правилном оценом доказа изведених у првостепеном поступку и изјашњења судског вештака геодетске струке датог на рочишту на којем је закључена расправа пред другостепеним судом, односно правилном оценом свих изведених доказа у смислу члана 8. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, сада покојним ЕЕ, ЖЖ и ЗЗ (синовима пок. ИИ) после Другог светског рата је конфисковано 525 јутара земље у ... јер су они правноснажно осуђени на „губитак српске националне части“ и „казну тешког присилног рада“. Они су рехабилитовани решењем Вишег суда у Панчеву Рех 7/10 од 25.10.2010. године и утврђено је да су ништаве све правне последице пресуде из 1945. године, укључујући и казну конфискације имовине. Током 1946. године, законским наследницима пок. ИИ одузето је пољопривредно земљиште на основу Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији. Током 1948. године, једном од њих, ЈЈ на основу одлуке ГНО Панчево од 30.04.1948. године, којој је претходила одлука Окружног аграрног суда којом је он признат за земљорадника коме је то једино занимање у смислу члана 1. цитираног закона, враћено је 20 ха пољопривредног земљишта у висини тадашњег земљорадничког максимума. Парцеле које су му враћене, представљају део земље која је у поступку аграрне реформе одузета правним следбеницима ИИ. ЈЈ је од ове враћене му земље, део у површини од 7,88 ха поклонио свом брату ЗЗ писменим уговором о поклону од 02.10.1961. године, део земље је продао другим лицима, а преостали део земље од тадашњих 19 јутара и 224 хвата је 1950. године предао у општенародну имовину, односно поклонио је држави, што је констатовано у листу газдинства .. КО ... у присуству два члана комисије и излагача, који лист је он лично потписао. Ово је констатовано и у решењу ГНО Панчево од 18.09.1950. године. Утврђено је да од 1945. године браћа нису живела у кућној заједници, односно да је ЕЕ отишао за Немачку још 1943. године и више се није враћао у Србију, а да су ЖЖ, ЈЈ и ЗЗ имали своја засебна домаћинства, те да ЈЈ није поклонио део свог земљишта усменим уговором ЖЖ, а ни ЕЕ (који је и отишао за Немачку). Тужиоци АА, ББ и ВВ су деца пок. ЖЖ, тужиоци ДД и ЂЂ су деца пок. ЕЕ, а ГГ је син пок. ЈЈ. Сви тужиоци су поред туженог Града Панчева, уписани у катастру непокретности као носиоци права коришћења у одређеним идеалним уделима на предметним катастарским парцелама које су после више промена, формиране новим премером у периоду од 1957-1965 године и сада носе ознаке .., .., .., .., .., .. и .. уписане у више зкул КО Уписани су у том својству још од 1940. године, најпре као

сувласници а касније као сукорисници јер извршена аграрна реформа није спроведена у земљишним књигама. После 1970. године у поступку експропријације а за потребе стамбеног насеља, исплаћена је накнада за експроприсано земљиште 33, друштвеним предузећима и другим физичким лицима. На основу основног, допунских налаза и мишљења судског вештака геодетске струке и његовог изјашњења датог у првостепеном поступку, утврђено је да од 20 ха земљишта односно катастарских парцела које су по одлуци из 1948. године враћене ЈЈ, површина која се односи на потез ... представља површину од 10 ха 51а 54 м², (односно да се разлика до 20 ха односи на друге потезе) и да део на који тужиоци претендују од спорних осам катастарских парцела износи 1 ха 96а и 35 м². Од ових катастарских парцела које су враћене 1948. године ЈЈ, део које је он продао другим лицима, експроприсане су у поступку експропријације кат. парцеле у укупној површини од 3 ха, 82а и 07 м², а од 33 (коме је он поклонио део ове земље) експроприсане су катастарске парцеле у површини од 5 ха, 84а и 96 м², као и кат. парцела .. воћњак, површине 694 м² од ЈЈ лично и за то му исплаћена накнада. Део враћене земље коју је ЈЈ предао држави од 19 јутара и 224 хвата, прерачунато према садашњим мерама одговара површини од 11 ха 1а 46 м². Према налазу и мишљењу судског вештака, ако се од земље која је враћена ЈЈ површине 20 ха, одузме површина коју је поклонио држави и оно земљиште које је продао другим лицима и земљиште које је поклонио свом брату 33, добија се разлика површине од 4а и 62 м² у ЈЈ корист. Објаснио је да овај математички обрачун није апсолутно тачан јер су раније површине биле изражене у хватима, а касније у метарском систему, па је услед оваквог прерачуна и због непоузданих планова који датирају из 1900. године, опште позната чињеница да у овом случају обрачунавања, одступања на површини од 20 ха могу бити до 0,5 ха (5 ари). Ако би се пак узео у обзир однос јутра земље према хектару (1 јутро има 0.5755 ха) онда би се умањењем од враћених 20 ха ЈЈ, оног земљишта које је поклонио држави, оног које је поклонио брату 33 и продао другим лицима (а која је касније експроприсано) добио резултат који се своди на нулу, односно да није преостало ништа. Према извештају Пореске управе - Филијала Панчево од 26.12.2014. године, тржишна вредност кат. парцела у потезу ... по 1 м² креће се од 7.124,22 динара до 8.254,46 динара. Према мишљењу судског вештака тржишна цена грађевинског земљишта у истом потезу према цени 1 м² на дан 16.12.2014. године, износи 21.386,63 динара. На основу изјашњења истог судског вештака геодетске струке датог на одржаном рочишту за главну расправу пред другостепеним судом, утврђено је да парцеле за које тужиоци траже исплату накнаде због тзв. фактичке експропријације нису оне кат. парцеле које је ЈЈ поклонио држави, већ управо оне које је поклонио свом брату 33 (а које су овоме касније експроприсане и исплаћена му накнада). Поред тога, да разлика од 4а и 62 м² не значи да постоји катастарска парцела са том површином која је одузета од ЈЈ, јер је то математички резултат добијен прерачунавањем површина из хвата у м² а делом и због мањкавости старих планова и документације из 1900. године.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да тужиоци неосновано захтевају исплату новчане накнаде за предметно земљиште, као да им је оно одузето по основу тзв. фактичке експропријације, сразмерно својим сувласничким уделитема на којима су уписани у јавној књизи још према стању из 1940. године. Ово из разлога што је утврђено да то земљиште није фактички одузето њиховим очевима, већ је још 1948. године враћено у својину сада пок. ЈЈ као земљораднику у висини земљорадничког максимума у површини од 20 ха, а да је он део тог земљишта поклонио држави. Део који је поклонио свом брату 33 1961. године и преостали део који је продао другим лицима је оно земљиште које је после 1970. године експроприсано за потребе стамбеног насеља и за које је стварним корисницима

исплаћена новчана накнада у поступку експропријације, као и њему за једну његову кат. парцелу – воћњак. Првостепени суд је заузео правилно становиште да су сада пок. ЖЖ и ЕЕ, својину на делу предметних кат. парцела на који претендују изгубили још по основу аграрне реформе 1946. године, иако су и после тога, услед неспровођења последица аграрне реформе кроз промене уписа у земљишљним књигама остали укњижени као сувласници, а касније сукорисници наведених катастарских парцела. Оценио је да је та чињеница да у јавним књигама егзистирају као сукорисници, без утицаја, с обзиром да је утврђено да су они своју својину на земљишту изгубили по сили закона, још по основу спроведене аграрне реформе на основу одредби Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији („Сл. гласник НР Србије“ бр.39/45, 4/46).

Такође је оценио да је неоснован тужбени захтев тужилаца који су правни следбеници сада покојних ЕЕ и ЖЖ, по основу наводног усменог споразума са ЈЈ као чланова кућне заједнице, да им се свима врати у својину додељених 20 ха, пошто је то тада формално учињено само на ЈЈ име, зато што су члан 46. савезног Закона о аграрној реформи и колонизацији савезног закона („Сл. гласник Југославије“ бр.64/45 и 16/46) и члан 33. републичког Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији („Сл. гласник НР Србије“ бр.39/45, 4/46), прописивали могућност додељивање земље и члановима кућне заједнице. Међутим, да у решењу о додели односно враћању земљишта ЈЈ нису наведени чланови његове кућне заједнице већ само он лично, зато што је то и одговарало стању ствари, с обзиром да браћа нису била у истој кућној заједници јер су имала своја засебна домаћинства, будући да је утврђено да је ЕЕ отишао за Немачку још 1943. године и више се није враћао у Србију (па и није могао учествовати у таквом договору), а да су ЖЖ и ЈЈ имали своја засебна домаћинства, као и 33. Посебно имајући у виду и то што је ЈЈ писменим уговором о поклону из 1961. године, једино брату 33 поклатио део од враћеног му земљишта, који је овај фактички и обрађивао.

Сматрао је да је тужбени захтев тужилаца неоснован и зато што је утврђено да су спорне катастарске парцеле у делу на који претендују, а који је ЈЈ поклатио брату 33 и оном делу који је продао другим лицима, биле предмет експропријације која је спроведена после 1970. године по одредбама тада важећег Закона о експропријацији јер су биле експрописане ради изградње стамбеног насеља ..., а корисницима су исплаћене новчане накнаде. У односу на тужиоца ГГ као законског наследника свог оца ЈЈ који је у време експропријације био власник само кат. парцеле .. воћњак, обзиром на то да је експропријација ове парцеле спроведена у управном поступку и он добио новчану накнаду.

У погледу правног основа за предају дела земљишта општеној имовини, односно поклон коју је ЈЈ учинио држави, констатован у листу газдинства од 01.01.1950. године, оценио је да овај уговор о поклону производи правно дејство, јер у ситуацији евентуалне рушљивости уговора због принуде и притисака на шта су тужиоци указивали, право да се захтева поништај рушљивог уговора престаје истеком субјективног рока од једне године и објективног од три године из члана 117. ЗОО, који рокови су очигледно протекли с обзиром на време учињеног поклоне.

Под условом да се овај рок уподоби роковима из Закона о начину и условима признавања права и враћања земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом, због неизвршених обавеза и из обавезног откупа пољопривредних производа („Сл. гласник РС“, бр.18/91, 20/92, 42/98), који је у члану 17. прописивао да је ништав уговор о поклону земљишта који је учињен у корист друштвено правног лица у периоду спровођења мера откупа од 10.08.1945. до

02.08.1952. године у условима постојања притисака и принуде, оценио је да је временско важење овог закона било орочено на 10 година од његовог ступања на снагу, тако да је тај рок истекао априла 2001. године, па су рачунајући почев од тада истекли сви рокови из цитиране одредбе ЗОО, будући да је тужба у овој правној ствари поднета септембра 2009. године. Следом тога је закључио да је због тога неоснован захтев тужиоца ГГ да се њему исплати новчана накнада за земљиште које је његов отац ЈЈ поклонио држави 1950. године јер је напротив, на том земљишту држава стекла закониту својину у ситуацији када је тај поклон реализован и спроведен упис у јавним књигама.

Другостепени суд је прихватио изложену правну аргументацију првостепеног суда, уз додатну која се односи на поклон који је ЈЈ учинио држави, закључивши на основу изјашњења судског вештака датог на рочишту за главну расправу одржаном пред тим судом, да катастарске парцеле које су предмет тужбеног захтева нису оне које је ЈЈ поклонио држави, већ оне које је поклонио свом брату ЗЗ, од кога су касније експроприсане и за које је ЗЗ исплаћена накнада у поступку експропријације. Поред тога, да чак и у ситуацији констатоване разлике у површини од 4 ара и 62 м², да то не значи да постоји катастарска парцела са том површином која је фактички одузета од ЈЈ јер је то математички резултат добијен због прерачунавања хвата у један м², а делом јер је заснован на старим плановима. Такође оценивши, да тужиоци уосталом нису ни доказали у смислу члана 231. став 2. ЗПП да је површина од 1,96 ха на коју претендују фактички експроприсана од ЈЈ.

Нису основани ревизијски наводи тужилаца да би њима као правним следбеницима сада пок. ЕЕ и ЖЖ припала одговарајућа новчана накнада на име враћених 20 ха земљишта, понављајући да је ЈЈ тај законски максимум земљишта добио по међусобном породичном споразуму, с обзиром да током поступка није утврђено постојање таквог споразума, нити евентуалног усменог уговора о поклону у корист ЖЖ и ЕЕ учињеног од сада пок. ЈЈ, а на тужиоцима је био терет доказивања тих чињеница у смислу члана 231. став 2. ЗПП. Имајући притом у виду да је решењем ГНО Панчево од 30.04.1948. године лично ЈЈ враћено ово земљиште, а као земљораднику коме је то једино занимање, у смислу члана 1. тада важећег Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији („Сл. гласник НРС“, бр.39/45 и 4/46), а да у решењу о враћању нису наведени чланови породице, што је било могуће и прописано у члану 6. истог закона. На непостојање усменог поклона са ЖЖ и ЕЕ такође указује и чињеница постојања писменог уговора о поклону са ЗЗ и чињеница да ЕЕ тада више није живео у Србији.

Ревизијски наводи тужилаца којима се оспорава пуноважност поклона дела земљишта држави од стране ЈЈ учињеног и констатованог пред комисијом на листу газдинства од 01.01.1950. године и потом у решењу ГНО Панчево од 18.09.1950. године, нису основани. Ово из разлога што је према одредбама тада важећих правних правила грађанског права, уговор о поклону могао бити закључен и у усменом облику, а притом је и реализован у целисти. У том контексту је без значаја оспоравање правне природе листа газдинства.

Поред тога, судски вештак се на рочишту за главну расправу пред другостепеним судом, на које пуномоћници присутних парничних странака нису имали примдбе, изјаснио да предметне кат. парцеле нису оне које је сада пок. ЈЈ поклонио држави, већ управо оне које је поклонио свом брату ЗЗ, па су зато без утицаја ревизијски наводи којима се оспорава пуноважност поклона.

Тужиоци се неосновано позивају на члан 17. Закона о ПЗФ-у из 1991. године понављајући да је ништав уговор о поклону дат под принудом, у означеном временском периоду, због тога што се одредбе овог закона не односе на ситуацију одузимања земљишта по основу Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији, па следом тога и на последице проистекле враћањем дела имовине одузете по одредбама тог закона.

Осталим ревизијским наводима којима у ревизији оспоравају идентификацију спорних кат. парцела, тврдећи да траже накнаду и за оне катастарске парцеле које ЈЈ није поклонио ЗЗ, као и да те кат. парцеле нису у потпуности експроприсане, тужиоци уствари нападају чињенично стање као погрешно и непотпуно утврђено, из ког разлога се ревизија не може изјавити у смислу члана 407. став 2. ЗПП.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу првом изреке на основу члана 414. став 1. ЗПП.

Како одлука о трошковима одговора на ревизију не представља одлуку односно не представљају трошкове који су били потребни ради вођења парнице на основу члана 154. ЗПП, то је одлучено као у ставу другом изреке.

Председник већа - судија
Звездана Лутовац,с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић